

Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка
Кафедра музичної медієвістики та україністики

"ПОГОДЖУЮ"

Гарант освітньо-професійної програми,
декан факультету музикознавства,
композиції, вокалу та диригування, доцент

Я. ОЛЕКСІВ

25 червня 2021 року

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи, професор

М. КУШНІР

25 червня 2021 року

"ПОГОДЖУЮ"

Декан факультету музикознавства,
композиції, вокалу та диригування, доцент

Я. ОЛЕКСІВ

25 червня 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
„ СОЛЬФЕДЖІО НА МАТЕРІАЛІ МОНОДІЇ”**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	Музичне мистецтво
Профілізація	Симфонічне диригування, хорове диригування, музикознавство, етномузикознавство, композиція
Статус	Вибіркова компонента освітньої програми циклу дисциплін професійно-практичної підготовки (ОК 3.8.6, ОК 3.9.4, ОК 3.13.6, ОК 3.14.6, ОК 3.15.5)
Загальний обсяг	2 кредити ЄКТС (60 годин)
Форма підсумкового контролю	Залік (1)
Термін викладання	1 семестр
Факультет	Музикознавства, композиції, вокалу та диригування
Форма навчання	Денна

Робоча програма навчальної дисципліни „Сольфеджіо на матеріалах монодії ” з галузі знань 02 Культура і мистецтво зі спеціальності 025 Музичне мистецтво оновлена відповідно до освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою Радою ЛНМА імені М. В. Лисенка «26» травня 2021 року (Протокол № 1)

Розробники:

КАЧМАР Марія Ігорівна – старший викладач кафедри музичної медієвістики та україністики, кандидат мистецтвознавства

ЗАГНІТКО Катерина Миколаївна – старший викладач кафедри музичної медієвістики та україністики, кандидат мистецтвознавства

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри *Музичної медієвістики та україністики* «22» червня 2021 р., протокол № 7

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Підготовка високопрофесійних фахівців, які володіють навичками дослідницької, аналітичної та педагогічної діяльності у сфері музичного мистецтва.

Основним завданням дисципліни є представлення нових методів і способів транскрипцій невменних та лінійних записів григоріанського хоралу та візантійської монодії на основі рукописних пам'яток X-XVIII ст. та їх виконавської практики. Осмислення сучасних методів дослідження монодійної традиції допоможе по-іншому оцінювати мистецьку сутність монодії та глибше зрозуміти її роль у розвитку музичної думки на європейському просторі.

Ознайомленні студентів із зразками монодійної практики дозволить вільно орієнтуватися в музиці ранніх епох, і на основі аналізу конструктивних елементів цієї музики, здобути музично-слуховий досвід, що сприятиме виробленню художньо-виконавської концепції прочитання давньої музики.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКИМИ ПОВИНЕН ОВОЛОДІТИ ЗДОБУВАЧ

2.1 Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК 1	Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово
ЗК 2	Здатність розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 4	Здатність до розв'язання проблем.
ЗК 5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 7	Здатність до критики та самокритики.
ЗК 8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 10	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 12	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
ЗК 13	Здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості.
ЗК 14	Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК 15	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
2.2 Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	
СК 1	Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
СК 3	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
СК 4	Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
СК 6	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
СК 7	Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні

	знання у практичній діяльності.
СК 9	Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
СК 10	Здатність оперувати професійною термінологією.
СК 11	Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
СК 12	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.
СК 13	Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.
СК 16	Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.
СК 17	Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.
3. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	
РН 1	Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час творчо-виконавської діяльності.
РН 2	Володіти методами та навичками ансамблевої гри / хорового співу, репетиційної роботи та концертних виступів.
РН 3	Демонструвати різні методики удосконалення творчо-виконавської діяльності.
РН 4	Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
РН 5	Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.
РН 8	Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
РН 10	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
РН 11	Вміти здійснювати педагогічну діяльність.
РН 12	Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції.
РН 13	Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.
РН 14	Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

4. РОЗПОДІЛ ДИСЦИПЛІНИ ЗА СЕМЕСТРАМИ, ГОДИНАМИ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Розподіл за семестрами			Кількість кредитів ECTS	Кількість годин					Розподіл аудиторних годин за курсами і семестрами												
	Екзамени	Заліки	Атестаційні		Загальний обсяг	Аудиторних			Самостійна робота	I курс	II курс		III курс		IV курс							
						Всього	у тому числі:			Семестри												
							лекційні	індивідуальні		практичні	1	2	3	4	5	6	7	8				
									Кількість тижнів в семестрі													
								15														
Сольфеджіо на матеріалі монодії		1		2	60	30			30	30	2											

Розподіл годин та кредитів по курсах та семестрах

КУРС	СЕМЕСТРИ	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин					Самостійна робота
			Загальний обсяг	Аудиторних			Самостійна робота	
				Всього	лекційні	індивідуальні		
I		2	60	30			30	30
	1	2	60	30			30	30
	2							

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1 семестр

	Модуль 1. Григоріанський хорал	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Еволюція західної нотації. Практичне розшифрування графічних форм.	
Тема 1	Предмет. Проблематика.	2
Тема 2	Витоки західної та східної (візантійської) монодії.	2
Тема 3	Теорія походження західної невменної нотації. Піснеспіви з Breviarium XIII-XV ст. (на матеріалі львівських фондів).	2

Тема 4	Різновиди графічного зображення за локальними ознаками. Піснеспіви з <i>Antifonarium</i>	2
Тема 5	Лінійна нотація у західних літургійних рукописах.	2
Тема 6	<i>Ordinarium Missae</i> (Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Agnus Dei).	4
	Змістовий модуль 2. Ірмолойна монодійна традиція.	
Тема 1	Візантійська церковна монодія. Спів зразків з різних іхосів. 8 іхосів у двох монодичних стилях: ірмолойний, стихирарний та інших жанрів візантійської музики	4
Тема 2	Піснеспіви з українських ірмологіонів. Звукоряди. Тривалості. Елементи мелодичного розвитку: секвенції, хвилеподібний рух. Мелодичні діапазони. Поспівки як характеристика гласу.	2
Тема 3	Мелодичні напиви-варіанти в українських ірмологіонах.	2
Тема 4	Мутація. Вибрані зразки зі зміною ключів.	2
Тема 5	Західна монодія у творчості західноєвропейських композиторів	4
Тема 6	Монодія у творчості з львівських композиторів	2
	Всього годин	30

Самостійна робота

I семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Нотовані рукописи Санкт-Галленського монастиря.	3
2.	Антифонна псамодія. Репертуар.	4
3.	Школа о. Ежена Кардіна у контексті переосмислення західної монодійної традиції	4
	Поточний контроль	1
4.	Ірмоси воскресних канонів восьми гласів	4
5.	Секвенції та тропи.	4
6.	Піснеспіви <i>Proprium Missae: alleluia, offertorium,</i>	8

	<i>communio, tractus</i>	
7.	Підсумковий контроль (залік)	2
	Всього годин	30
	Всього за лекційний курс	60

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Оцінка роботи студента складається із сумарного результату оцінювання різних видів навчальної роботи протягом певного часу. До видів навчальної роботи відносяться форми активної та пасивної діяльності студента. Відповідно, розроблена ієрархічна система, в якій пасивні форми оцінюються на порядок нижче аніж активні. До пасивних форми включають відвідування лекцій та ведення конспекту, конспектування обов'язкової літератури, виконання самостійної роботи, відвідування фольклорних мистецьких і наукових заходів тощо. Активні форми роботи вимагають виявлення студентом власних здібностей, вмінь, ініціативи, логічного та креативного мислення і т.д. Це виступи на семінарських заняттях, підготовка та захист наукових рефератів, виступи на конференціях і т.д.

При розробці шкали оцінювання видів навчальної діяльності враховано всі види аудиторної та поза аудиторної роботи, що відповідає загальним положенням вищих навчальних закладів, а також враховано специфіку роботи кафедри музичного фольклору. Таким чином до основних нормативних форм роботи додається виконання молоддю науково-пошукових досліджень, а саме: опрацювання спеціалізованої літератури, підготування рефератів та виступи з доповідями на студентських конференціях.

Шкала оцінювання видів навчальної діяльності

Вид навчальної роботи	стаціонар	
	Оціночні бали (за об'єм роботи)	Всього
1 семестр		100
<i>поточний контроль</i>		50
Відвідування лекцій		5
Конспектування обов'язкової літератури	1 x 10	10
Спів західної монодії (напам'ять)	1 x 10	10
Спів піснеспівів (відчитування з ватиканської нотації)	5 x 2	10

Підготовка наукового реферату і його захист	15 x 1	15
підсумковий контроль (залік)		50
Відповіді на запитання:		
а) Вичерпні відповіді на три запитання з музичними ілюстраціями		40
б) неповні відповіді на три запитання		20
в) відповідь на два запитання		20
г) відповідь на одне запитання		15
Відповідь на додаткове запитання		5

Сумарна шкала оцінювання здобувача з навчальної дисципліни

СУМА БАЛІВ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання здобувача з семестрового екзамену та поточного контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку (диференційованого) та екзамену
45-50	A	відмінно
41-44	B	добре
37-40	C	
32-36	D	задовільно
30-31	E	
18-29	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-17	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Пояснювально-ілюстративний.
2. Репродуктивний.
3. Метод проблемного викладення.
4. Частково-пошуковий, або евристичний.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. **Попередній контроль** спрямований на виявлення знань, умінь і навичок студентів з творів, які будуть вивчатися.
2. **Поточний контроль** здійснюється під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу і виявлення проблем опанування тими чи іншими навичками.
3. **Тематичний контроль** здійснюється періодично, після вивчення нової теми чи нового розділу і має на меті систематизацію знань та умінь студентів.
4. **Підсумковий контроль** проводиться в кінці семестру.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

I. Підручники

1. Apel W. Gregorian chant. – Bloomington: Indiana University Press, 1958. – 529 p.
2. Cardine E., Dom. *Semiologia gregoriana*. Roma: Pontificio instituto di musica sacra, 1968, 1970, 1972 та ін.; польськ. перекл.: *Semiologia gregoriańska* / перекл. Maciej Kaziński, Michał Siciarek. Kraków: Wydawnictwo benedyktynów TYNIEC, 2008. – 188 s.
3. Hiley D. *Western Plainchant*. – Oxford: University Press, 1993. – 661 p.
4. Hinz E. *Chorał gregoriański*. – Pelplin, 1999. – 149 s.
5. Harper J. *Formy i układ liturgii zahodniej od X do XVIII wieku* / перекл. з англійської – Kraków, 1997. – 409 s.
6. Parrisch C. *The notation of medieval music*. London, 1957. – 234 p.
7. Stäblein B. *Schriftbild der einstimmigen Musik // Musikgeschichte in Bildern*. – Bd. III, 4. — Leipzig: Deutscher für Musik, 1975.

II. Історіографічна література

1. Abert H. *Die Musikanschauung des Mittelalters und ihre Grundlagen*. – Halle, 1905. – 345 S.
2. Atkinson C. *De accentibus toni oritur nota quae dicitur neuma: Prosodic Accents, the Accent Theory, and the Paleofrankish Script* / ed. Graeme M. Boone // *Essays on Medieval Music in Honor of David G. Hughes*. — Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1995. — P. 17–42.
3. Bailey T. *The ambrosian alleluias*. – Leipzig, 1983. – 156 p.
4. Bartkowski B. *Polskie śpiewy religijne w żywej tradycji: Style i formy*. – Kraków: PWM, 1987 – 275 s.
5. Bernhard M. *Quellen und Studien zur Musiktheorie des Mittelalters*. – München, 1997. – 133 S.
6. Betteray D. *Quomodo cantabimus canticum: Domini in terra aliena: Liqueszenzen als Schlüssel zur Textinterpretation, eine semiologische Untersuchung an Sankt-Gallen Quellen*. – Zürich – New York: Georg Olms, 2007. – 285 S.
7. Bohn P. *Das liturgische Rezitativ und dessen Bezeichnung in den liturgischen Büchern des Mittelalters*. — Leipzig, 1887. — 378 S.
8. Bower C. *The Grammatical Model of Musical Understanding in the Middle Ages in Hermeneutics and Medieval Culture* / ed. Patrick J. Gallacher, Helen Damico. — Albany: State University of New York Press, 1989. — 289 p.

9. Capella M. De nuptiis Philologiae et Mercuri. — Book III / ed. Adolph Dick [=Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum], — Berlin, 1988. — 344 s.
10. Chomiński J., Wilkowska-Chomińska K. Historia myzuki polskiej. — Cz. 1. — Kraków: PWM, 1995. — 230 s.
11. Crocker R. An Introduction to Gregorian Chant. — New Haven & London: Yale University Press, 2000. — 248 p.
12. Czernin M. Das Breviarium Monasticum: Codex 290 (189) Landesbibliothek in Linz. — Tutzing: Hans Schneider, 2006. — 498 S.

III. Джерельна література

Теоретична

1. Klöckner S. Psallite sapienter: Fragmente liturgischer Handschriften aus der Bibliothek (Tübingen). — Bd. I. — Wilsingen: Tre Fontane, 1990. — 190 S.
2. Levy K. Gregorian Chant and the Carolingians. — New Jersey, 1998. — 271 p
3. Levy K. On the Origin of Neumes // Early Music History. — New York: Georg Olms, 1987. — P. 59–90
4. Maciejewski T. Kyriale w Polsce do XVII wieku: Katalog śpiewów mszalnych. — Warszawa, 1976. — 356 s.
5. Martianus Capella. De nuptiis Philologiae et Mercurii, B. III, sec. 268–9 / ed. James Willis. — Leipzig, 1983. — 112 p
6. Moquereau A. De Gregoriaansche Zang. — Doornik, België, 1929. — 267 S.
7. Morawski J. Polska liryka muzyczna w średniowieczu: Repertuar sekwencyjny cystersów (XIII – XVI w.). — Warszawa, 1973. — 245 s.
8. Musch H. Musik im Gottensdienst. — Regensburg: ConBrio Verlagsgesellschaft, 1993. — 520 S.
9. Pffister A. Cantilena Romana: Untersuchungen zur Überlieferung des gregorianischen Chorals. — Paderborn – München – Wien – Zürich: Ferdinand Schöningh, 2002. — 349 S.

Нотна

1. Два канони на Різдво Христове з нотолінійного Ірмологіону першої чверті XVII століття. Редактори Кр. Ганнік і Ю. Ясіновський / Інститут Літургійних Наук Українського Католицького Університету, Lehrstuhl für Slavische Philologie der Bayerischen Julius-Maximilian Universität zu Würzburg (Антологія української церковної монодії, вип. 3). Львів: Видавництво УКУ, 2005, 47 с.
2. Догматики вісьмох гласів з рукопису XVI століття / Антологія української церковної монодії 1 (Інститут літургії Львівської Богословської Академії / Lehrstuhl für Slavische Philologie der Bayerischen Julius-Maximilian Universität zu Würzburg). Львів 2002, 20 с.
3. Канон на В'їхання Господнє в Єрусалим з рукопису кінця XVI ст. Редактори Кр. Ганнік і Ю. Ясіновський / Інститут літургії Львівської Богословської Академії, Lehrstuhl für Slavische Philologie der Bayerischen Julius-Maximilian Universität zu Würzburg: Антологія української церковної монодії, 2. Львів: Видавництво УКУ 2003, 44 с.
4. Антологія української церковної монодії, вип. 4: Степенні антифони вісьмох гласів з рукопису 1674 року / підгот., передм. Наталя Сиротинська, ред., передмова Кр. Ганнік, ред. Ю. Ясіновський / Інститут Літургійних Наук УКУ, Lehrstuhl für Slavische Philologie der Bayerischen Julius-Maximilian Universität zu Würzburg. Львів: УКУ 2005. 36 с.
5. Антологія візантійсько-слов'янської церковної монодії, вип. 6: Сідальні вісьмох гласів з Перемишльського ірмологіону 50-60 років XVII ст. / упоряд. Наталя Сиротинська, ред., передмови К. Ганнік, ред. Ю. Ясіновський / Інститут Літургійних Наук УКУ, Lehrstuhl für Slavische Philologie der Bayerischen Julius-Maximilian Universität zu Würzburg. Львів: УКУ 2007. 24 с.
6. Антологія візантійсько-слов'янської церковної монодії, вип. 8: Бог Господь вісьмох гласів з Ірмологіона 1674 року / упоряд., передмова с. Тереза (Наталія Юсипів), ред. К. Ганнік, Н. Сиротинська, Ю. Ясіновський / Інститут Літургійних Наук УКУ, Ostkirlichen an

der Bayerischen Julius-Maximilian Universität zu Würzburg. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України 2009. 12 с.

7. Антологія візантійсько-слов'янської та української сакральної монодії, вип. 9: Воскресні ірмос вісьмох гласів з Львівського ірмологіону кінця XVI століття / упоряд., вступ, коментарі Юрій Ясіновський, ред. Крістіян Ганнік, Андрій Ясіновський / Інститут Літургійних Наук УКУ, Ostkirlichen an der Bayerischen Julius-Maximilian Universität zu Würzburg. Львів: УКУ 2013. 44 с.

8. Антологія візантійсько-слов'янської та української сакральної монодії, вип.10: Собор Архистратига та інших небесних сил безтілесних / упоряд. Наталя Сиротинська, ред. Крістіян Ганнік, Юрій Ясіновський / Інститут Літургійних Наук УКУ, Ostkirlichen an der Bayerischen Julius-Maximilian Universität zu Würzburg. Львів 2014. 34 с.

9. Антологія візантійсько-слов'янської та української сакральної монодії, вип. 11: Ірмоси канонів на Різдво Богородиці та Воздвиження / упоряд., комент., вступ Юрій Ясіновський, ред. Крістіян Ганнік, Марія Качмар / Інститут літургійних наук УКУ, Інститут Східних Церков Баварського університету ім. Юліуса-Максиміліана у Вюрцбурзі. Львів: Вид-во УКУ 2015. 20 с.

10. Антологія візантійсько-слов'янської та української сакральної монодії, вип. 12: Ірмоси канонів на Введення Богородиці в храм і Воскресіння / упоряд., комент., вступ Юрій Ясіновський, ред. Крістіян Ганнік, Марія Качмар Львів: Вид-во УКУ 2016. 20 с.

Допоміжні

I. Підручники, посібники

1. Корній Л. П., Дубровіна Л. А. Болгарський наспів з рукописних нотолінійних ірмолів України кін. XVI–XVII ст. Київ 1998. 325 с.
2. Цалай–Якименко О. Духовні співи давньої України. Антологія. Київ 2000, 220 с.

II. Історіографічна література

1. Hoffmann A. Geschichte des Kirchenlieder bis auf Luthers Zeit. –Berlin: Georg Olms, 1965. – 752 S.
2. Huglo M. La recherche en musicologie médiévale au XXe siècle // Cahiers de civilisation médiévale 39. – Paris, 1996. – s. 67–84.
3. Huglo M. Division de la tradition monodique en deux groupes «est» et «ouest» // Revue de musicologie 85. – Paris, 1999. – s. 5–28.
4. Hugnes A. Medieval Musik: The Sixth Liberal Art. – Toronto: University of Press, 1974. – 326 p.
5. Isidore of Seville. Etymologiarum, I, xviii–xx, excerpts // Isidori Hispalensis Biscop Etymologiarum sive Originum, libri XX / ed. W. M. Lindsay [=Scriptorium: Bibliotheca Oxoruensis]. — Oxford: Clarendon, 1911.
6. Jammers E. Das Alleluia in der gregorianischen Messe. – Münster, 1973. – 172 S
7. Jammers E. Der Gregorianische Rhythmus Antiphonale Studien. – Leipzig – Strassburg – Zürich: Heitz & Co, 1937. – 188 S.
8. Jammers E. Der Mittelalterliche Choral. – Mainz: B. Schott's Söhne, 1954. – 102 S.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

<http://cantus.uwaterloo.ca/>

<http://cantus.sk/>

<http://musmed.eu/>

<http://cantus.edu.pl/>

<http://pemdatabase.eu/>

<http://comparatio.irht.cnrs.fr/>
<http://cantusbohemiae.cz/>